

Végh Ferenc ny. vezérezredes:

NEMZETKÖZI SZAKIRODALMI SZEMLE

A NATO-TAGSÁG KONZERVATÍV MEGÍTÉLÉSE

Mike Gallagher – Colin Dueck (USA): The Conservative Case for NATO

Mennyire fontos a NATO az Egyesült Államok nemzetbiztonsága szempontjából? Az amerikai konzervatívok már régóta vitáznak erről a kérdéstről, szögezik le a cikk szerzői.

1951 elején Dwight D. Eisenhower tábornok Robert Taft ohioi szenátorral találkozott, aki a republikánus elnöki jelölésben ellenfele volt. Eisenhower egy egyszerű ügyletet ajánlott fel Taftnak: ha a szenátor, aki két évvel korábban a NATO megalakulása ellen szavazott, elkötelezi magát a nyugati szövetség támogatásában, ő nem jelölteti magát, és így Taft bekerülhet a Fehér Házba. Taft elutasította az ajánlatot. Eisenhower megnyerte a választásokat, és így megőrizte Amerika virágzó szövetségi rendszerét Európában. Eisenhower nyolc éve alatt a nemzetközi békepolitikák iránti erőteljes elkötelezettsége révén oltalmazta a viszonylagos békét és jólétet. „Ike” elhivatottsága a sikeres republikánus külpolitikai elnökségek alapja lett, köztük Ronald Reagané is.

Ma, a Szovjetunió rég történt összeomlása óta a konzervatívok újra felteszik a kérdést: miért kell a NATO-t támogatni?

Trump elnök hangsúlyozta annak szükségességét, hogy Amerika európai szövetségesei többet költsenek a saját védekezésükre. Igaza volt: az ilyen kritika pozitív hatással bírhat, mert a közelmúltban a szövetségesek 100 milliárd dollárral növelték a védelmi kiadásait. Az évek során Trump többször is felvetette: a NATO továbbra is eszköz-e, vagy inkább elkötelezettség? A kérdésre érdemes választ adni.

A NATO-tagság először is megerősíti az amerikai nemzeti érdekeket. Az Egyesült Államoknak, Kanadának és európai szövetségeseiknek közös az érdeke és közös a kihívása Pekinggel és Moszkvával szemben, a terrorizmus elleni harcban, a számítógépes küzdelemben, a migráció kezelésében, a nukleáris fegyverek terén és a katonai képességek fejlesztésében. A NATO az egyetlen olyan szövetség, amely lehetővé teszi az együttműködést ezekben a kérdésekben. Trump elnök 2017-ben Lengyelországban úgy fogalmazott, hogy az Egyesült Államok szövetségi rendszere egy kicsit olyan, mint az oxigén: ha van, magától értetődőnek tűnik, de hiányzik, ha nincs.

A szerzők – megvizsgálva az alternatívát – megállapítják, hogy Amerika kilépése a NATO-ból súlyos hiba lenne. Globális negatív következményekkel járna Amerika legfontosabb, hosszú távú stratégiai kihívására: a Kínai Népköztársasággal szembeni tervekre. Mivel Peking világszerte kiterjeszti befolyását, az USA kilépése a NATO-ból azt jelentené, hogy az Egyesült Államok megbízhatatlan barát. Amerika szövetségeseinek és partnereinek az indo-csendes-óceáni térségben újra kellene gondolniuk az integrált biztonsági rendszereket. Nem beszélve azokról a nyilvánvaló orosz katonai előnyökről Európában, amelyek a hatalmi egyensúlyt az Egyesült Államok ellen fordíthatják.

Az Egyesült Államok hatásos támogatást nyújtott Ukrajnának az orosz-ukrán konfliktusban. Növelte az Oroszország elleni szankciókat, és fokozta Amerika katonai jelenlétét Kelet-Európában. Emelt a Közép-európai Védelmi Együttműködési Kezdeményezés finan-

szírozásán, megerősítette az amerikai védelmi kiadásokat, és kérdőre vonta Oroszországot az INF- (Intermediate-Range Nuclear Forces – a közepes és rövid hatótávolságú nukleáris eszközök felszámolásáról szóló) szerződés megsértése miatt. Ugyanakkor az elnök fokozott európai védelmi kiadásokra vonatkozó felhívásai hasznosak voltak. Gyakorlatilag az összes NATO-szövetséges növelte védelmi kiadásait az elmúlt két évben. 2019 januárjában a törvényhozók csoportja benyújtott egy törvényjavaslatot a NATO-szövetség folyamatos kongresszusi támogatásának kifejezésére, és a Szenátus is hasonló jogszabályokon dolgozik.

Az elmúlt három év során végzett közvélemény-kutatások azt mutatják, hogy az amerikaiak szilárd többsége továbbra is támogatja a NATO-t.

A NATO átfogó támogatása Eisenhower ideje óta kulcsfontosságú eleme a konzervatív külpolitikai megközelítésnek, s ez a mai napig releváns. Emlékezve „Ike” bölcs ajánlására: „Nos, fiúk, ne kapkodjunk!”

Mike Gallagher Wisconsin állam nyolcadik választó körzetét képviseli az Egyesült Államok képviselőházában. Colin Dueck a George Mason Egyetem Schar Politikai és Kormányzati Iskolájának professzora.

National Review, 2019. január 30., angol, <https://www.nationalreview.com/2019/01/nato-western-military-alliance-bolsters-american-interests/>

KATONAI ERŐK AZ OROSZ–UKRÁN HÁBORÚBAN

Mark Galeotti (Nagy-Britannia): Armies of Russia's War in Ukraine

A közeljövőben megjelenő kiadvány az ukrán polgárháborúban harcoló erőket mutatja be, beleértve az orosz reguláris és irreguláris (titkos) egységeket.

Mark Galeotti Oroszország-kutató, a könyv szerzője Oroszországban és Ukrajnában lévő széles körű kapcsolatai révén, valamint a hivatalos és nem hivatalos források tömegének felhasználásával alapos és érdekes értékelést ad az Ukrajnában folyó konfliktusban részt vevő valamennyi erőre vonatkozóan. Nagy gondossággal elemzi a háború menetét, valamint áttekintést nyújt számunkra Oroszország jelenlegi katonai képességeiről.

A 2014 februárjában Kijevben és más ukrán városokban kirobbant utcai tiltakozások vezettek az orosz támogatást élvező Janukovics elnök elűzéséhez. Az úgynevezett „Euromaidan forradalom” sok változást hozott az ukrán alkotmányban, de az ország keleti és déli részén elkövetett erőszakos reakciók fegyveres ellenforradalomhoz vezettek, amelyet Oroszország nem hivatalosan támogatott.

Ez a konfliktus lett az új orosz hibrid hadviselés politikájának meghatározó példája, amely ötvözi a propagandát, a hamis információkat (fake news) és a „tagadhatatlan” különleges erők, valamint reguláris csapatok telepítését a proxyk (helyettesítő erők) és zsoldosok mellett a stratégiai célok elérése érdekében.

Mark Galeotti a Keele Egyetem nemzetközi történelem szakának korábbi tanára, a New York Egyetem nemzetközi kapcsolatok szakának professzora. Egy ideig az orosz biztonsági ügyek külügyminisztériumi tanácsadójaként tevékenykedett, emellett 15 évig (1991–2006) volt a *Jane Intelligence Review Military and Naval Science* (Had- és haditengerészeti tudomány) rovatának állandó szerzője.

Osprey Pub Inc., 2019. június 18., 64 oldal, angol, <https://www.amazon.com/Armies-Russias-War-Ukraine-Elite/dp/1472833449>

A HIBRID FENYEGETÉSEKEL SZEMBENI EGYÜTTMŰKÖDÉS FONTOSSÁGA

Axel Hagelstam – Kirsti Narinen (Finnország): Cooperating to counter hybrid threats

2016 óta a NATO és az Európai Unió a hibrid fenyegetések elleni küzdelmet prioritásként azonosítja, írják a cikk szerzői. A hibrid fenyegetések elleni küzdelem új, Helsinkiben lévő európai kiválósági központja, a Hybrid COE (European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats) egyedülálló szerepet játszik az együttműködés elősegítésében.

A hibrid fenyegetések skáláján az alkalmazott eszközök a hamis médiaprofiloktól a kifinomult számítógépes támadásokig igen változatosak, és egészen a katonai erő használatáig terjednek. Következésképpen a hibrid fenyegetések elleni küzdelemnek egyaránt dinamikus és adaptív tevékenységnek kell lennie, arra törekedve, hogy lépést tartson a hibrid befolyásolási variációival, és felmérje, milyen új eszközöket alkalmazhatnak.

A cikk írói példaként említik, hogy a legutóbbi amerikai elnökválasztás idején a hibrid fenyegetések középpontjában a stratégiai kommunikáció, a dezinformáció és a választási folyamat akadályozása állt. De ezt megelőzően nagy hangsúlyt fektettek a „kis zöld emberekre” is, akik olyan látványos és központi szerepet játszottak az oroszok illegális jelenléte során a Krím félszigeten. De példaként felhozható a salisburyi idegügynökök támadása is, amelyet követően napirendre került a kémiai, biológiai, radiológiai és nukleáris eszközökkel kapcsolatos fenyegetések kérdése. Ide tartoznak még a globális helymeghatározó rendszerek, a közlekedési rendszerek vagy az egymással összekapcsolt villamoshálózatok elleni beavatkozások, ahol az egyik ország sérülékeny csomópontja elleni támadás elkerülhetetlenül következményekkel járna más országokban is. Még nem látjuk a hibrid beavatkozások minden arcát, de az egyetlen bizonyosság az, hogy újak is lesznek.

A szerzők aktív közreműködésével a hibrid fenyegetések ellen számos EU- és NATO-intézkedés született. Ezenfelül sokoldalú, összetett kiképzésre és gyakorlatokra van szükség, amelyek tesztelik a hibrid fenyegetésekre való reagálás képességét. A közös gyakorlatokat úgy is meg lehetne tervezni, hogy egy kölcsönösen releváns hibrid fenyegetési forgatókönyv szerint összekapcsolják az EU és a NATO intézményi struktúráinak funkcionális partnereit.

A cikk szerzői: Axel Hagelstam, a NATO polgári szükséghelyzet tervezési bizottságának finn képviselője, és Kirsti Narinen, a hibrid fenyegetések elleni küzdelem európai központjának nemzetközi kapcsolatokért felelős igazgatója.

NATO Review Magazin, 2018. november 23., angol, <https://www.nato.int/docu/review/2018/also-in-2018/cooperating-to-counter-hybrid-threats/EN/index.htm>

OROSZORSZÁGNAK AZ ENERGIAELLÁTÁST DESTABILIZÁLÓ MANŐVEREK FORMÁJÁBAN MEGJELENŐ EURÓPA-ELLENES HIBRID HADVISELÉSE: HOGYAN REAGÁLHAT AZ EU ÉS A NATO EGYÜTTESEN?

Vira Ratsiborynska (Belgium): Russia's hybrid warfare in the form of its energy manoeuvres against Europe: how the EU and NATO can respond together?

A NATO továbbra is alkalmazkodik az új biztonsági kihívásokhoz keleten és délen egyaránt, írja Vira Ratsiborynska, a tanulmány szerzője. A Szövetség tagországai 2016 júliusában Varsóban tartott csúcstalálkozóján megerősítették az alapvető céljaikra vonatkozó kötelezettségvállalásaikat (kollektív védelem, válságkezelés és kooperatív biztonság). A csúcstalálkozó jelzést küldött arra vonatkozóan is, hogy a Szövetség kész és képes felelni a hibrid fenyegetettség olyan kihívásaira, mint például az energiabiztonság.

A tanulmány írója szerint a globalizált világban az energiainfrastruktúra többtétűsége és az energiahatékonyság kiemelt fontosságú tényezők. Az energiabiztonsági kihívások igen változatosak lehetnek: ezek közé tartozik a kritikus energiainfrastruktúra megzavarása és az energiaellátás is.

Vira Ratsiborynska arról is ír, hogy a keletről jövő hibrid fenyegetések veszélyeztetik a NATO kohézióját. Oroszország fegyverként használja energiaforrásait politikai céljai eléréséhez, ami nem más, mint az energiafüggőség növelése, további politikai és gazdasági nyomás gyakorlása az Európai Unió tagállamaira és a szomszédos országokra. Mindezekkel pedig alááshatja az EU energia- és infrastrukturális potenciálját.

A Kreml szándéka az is, hogy megkerülje Ukrajnát, és különböző tranzitrendszereket hozzon létre. Ezzel erősíti Oroszország közvetlen energiaügyi kapcsolatait az EU-val, és egyidejűleg növeli az EU energiafüggőségét. A tanulmány azt elemzi, hogy Oroszország hogyan használja energiadestabilizáló technikáit Európában.

Dr. Ratsiborynska szerint az energia fontossága okán az EU és a NATO egyesíti erőfeszítéseit, hogy szembenézzen Oroszország hibrid energiaellátási háborújával Európában, és csökkentse függőségét az orosz gáztól. Az EU már elindított egy kezdeményezést, amely az energiaellátás rugalmasságának erősítésére irányult. A stratégia célja a beszállítók diverzifikálása, Európa kevésbé függővé válása, és egy teljesen integrált európai energiapiac létrehozása.

A szerző megállapítja, hogy a NATO is fontos szerepet játszhat Európa energiahatékonyságának megerősítésében. A Szövetség az energiaellátás terén az összekapcsolhatóság, az interoperabilitás, a stratégiai infrastruktúra és az energiarendszerek létrehozása (például a NATO-csovezetek) révén lát lehetőséget a katonai műveletek energiahatékonysági együttműködésének biztosítására.

Az EU és a NATO energiabiztonsággal kapcsolatos kooperatív erőfeszítései kölcsönösek. Az EU politikája az egységes energiapiacra, a biztonság diverzifikációs hatásaira összpontosít, míg a NATO az energiakockázat értékelésére, az energiainfrastruktúrára és az orosz energia csökkentésére fókuszál. A válságkezelési mechanizmusok Európában is hozzájárulhatnak az energia hibrid fenyegetésekkel szembeni ellenálló képességének javításához.

Mindkét szervezet szinergiákat hoz létre az energiabiztonság terén, és előmozdítja a konzultációkat a megújuló energiaforrások, az energiaellátás vonatkozásában. A kritikus energiainfrastruktúra védelmét és az energiainfrastruktúra integritását helyezik előtérbe.

A színes ábrákkal gazdagon illusztrált tanulmány szerzője, Vira Ratsiborynska doktori fokozatát a Strasbourgi Egyetemen szerezte. Kutatási területei közé tartoznak a külkapcsolatok az Unió keleti szomszédjaival, az energia, a kereskedelem, a geopolitika, a határigazgatás és a békefenntartás. A professzor a NATO Defense College (NDC) kutatórészlegének munkatársa.

Research Paper, No. 147., 2018. július, 1–15., angol, <http://www.ndc.nato.int/research/research.php?icode=6>

HOGYAN SÉRTETTÉK MEG A TÁRGYALÓ FELEK AZ INF FELSZÁMOLÁSÁRÓL SZÓLÓ SZERZŐDÉST?

Kirill Riabov (Oroszország): Kák narusáli Dogovor o RSZMD

1987-ben a Szovjetunió és az USA aláírta a szárazföldön állomásoztatott közepes és rövid hatótávolságú nukleáris eszközök felszámolásáról szóló (INF) szerződést. A két ország hosszú ideig betartotta a szerződés követelményeit az egyezményben foglaltak teljesítése során. Az utóbbi években azonban Washington és Moszkva rendszeresen a szerződés megsértésével vádolja egymást. A cikk írója összeveti a szerződő felek egymással szembeni vádjait.

2013-ban az amerikai sajtóban felröppent a hír az RSZ–26 Rubezs ballisztikus rakéta tesztjének kezdetéről, majd hivatalos dokumentumokban is megjelentek bizonyos fegyverfajták nevei. Az orosz fél reagált ezekre a felvetésekre. Hamarosan kiderült, hogy az RSZ–26 rakéta 5500 kilométernél nagyobb hatótávolságú, így interkontinentálisnak tekinthető, ezért nem tartozik a közepes hatótávolságú rakéták osztályába, következésképp nem sérti az INF-szerződést.

2014-ben az Egyesült Államok hírszerzése felderítette: Oroszország 9M729 rakétákkal folytat kísérleteket. Washington sürgette Moszkvát: hagyjon fel a rakétakísérletekkel, mert azok az Iszkander–M rakétarendszer és a tengeri indítású Kalibr manőverező robotrepülőgépek továbbfejlesztett elemeit tartalmazzák, és ezzel megsértik az INF-szerződést – e fegyverek hatótávolsága ugyanis meghaladja az 500 kilométert –, vagy adjon teljes körű tájékoztatást ezekről a fegyverekről. Az orosz Védelmi Minisztérium válaszolt a 9M729 rakétával kapcsolatos vádakra: egy sajtótájékoztatón a katonai szakértők ismertették a rakéta eredetét, és megnevezték annak főbb jellemzőit. Az orosz adatok szerint a 9M729 a meglévő Iszkander-komplexum korszerűsített változata, a rakéta hosszabb lett, és a hatótávolsága 480 kilométerre csökkent. Szállító-indító járműve abban különbözik az Iszkanderétől, hogy kétszer annyi, vagyis négy rakétát hordoz.

A Védelmi Minisztérium tájékoztatóján számos ország képviseltette magát, ám az Egyesült Államok és fő szövetségesei nem mutattak érdeklődést az esemény iránt. Az USA nagykövetsége a tájékoztatót egy újabb kísérletnek nevezte a jogsértés elrejtésére. Rövid időn belül kiderül – vélte –, hogyan alakulnak majd az események a 9M729 rakéta körül.

Oroszország a kezdetektől fogva keményen és határozottan elutasította az Egyesült Államok minden vádját – ami nem volt túl nehéz az amerikai álláspont gyengesége miatt –, majd ellentámadásba lendült. Fő panaszai a kelet-európai rakétavédelmi rendszerekre vonatkoztak. Elsőként a Romániában és Lengyelországban telepített és hadrendbe állított Aegis Ashore (AA) rakétavédelmi rendszereket kifogásolta. Az AA komplexum egy észlelő és rávezető rádiólokációs állomást, egy harci információs és vezérlőrendszert és egy MK 41 univerzális indítóberendezést tartalmaz, amelyeket az amerikai haditengerészet meglévő felszíni hajóiról kölcsönöztek. Tervbe volt véve a komplexumok korszerűsítése, valamint új, hasonló fegyverek telepítése az orosz határok közelében. Még mielőtt az új komplexumokat

szolgálatba állították volna, Moszkva kifejtette, hogy a ballisztikus rakétaelhárító rendszerek kilövőállásai BGM–109 Tomahawk típusú manőverező robotrepülőgépek indítására is alkalmasak, ezért a szárazföldi kilövőállásokra való elhelyezésük ellentétes a megállapodással, mert a fegyver 1000 kilométernél nagyobb hatótávolsággal rendelkezik. Így a rakétavédelmi földi rendszerek telepítése során az amerikai oldal titokban megsértette a szerződést. Washington elutasította ezt a vádat.

2013-ban az Egyesült Államok kritizálásának másik oka az AGM–158B JASSM–ER manőverező robotrepülőgép tesztjének elindítása volt. Ez a légi indítású eszköz a csapásmérő repülőgépek számára készült, és 1000 kilométernél valamivel kevesebb a hatótávolsága. A rakéták első próbáit repülőgépek használata nélkül hajtották végre, és egy földi indítóállásból lötték ki. Ez a tény az INF-szerződés kapcsán kritika tárgyát képezte. Washington azonban tagadta a vádat, és rámutatott a projekt jellegére.

Az orosz nyilatkozatokban már régóta szerepel, hogy a pilóta nélküli repülőeszközök alkalmazása megsértheti az INF-szerződést. Az Egyesült Államok hadseregében sokféle ilyen eszköz létezik, és ezek közül néhány képes olyan fegyvereket hordozni, amelyek földi célok megsemmisítésére szolgálnak. Számos amerikai pilóta nélküli repülőeszköz több mint 500 kilométeres hatótávolsággal rendelkezik. Ugyanakkor az ilyen repülőeszköz – ellentétben a rakétával – egynél több bevetés végrehajtására is képes. Az orosz fél állítja, hogy az amerikai csapásmérő pilóta nélküli repülőeszközökre és a ballisztikusrakéta-elhárítási gyakorlatok célpontjával kifejlesztett rakétákra szintén vonatkoznak a szerződésben foglalt korlátozások.

A külföldi szakértők megjegyzik, hogy az ilyen események az INF gyenge pontjaira utalnak. Maga a megállapodás három évtizeddel ezelőtt kötöttet, az akkor meglévő technológiák és fegyverek figyelembevételével. A szerződést valójában konkrét fegyvermodellekre írták meg, és nem vették figyelembe a jövőbeli fejlődés ütemét. A közepes és rövid hatótávolságú rakéták tilalma, valamint a fejlesztések szükségessége a tapasztalható következményekkel jár. A szakértők úgy vélik, a szerződő felek különböző kiskapukat találnak, amelyeken keresztül az ellenfelet a jogsértésekért hibáztathatják.

2019 januárjának végén az Egyesült Államok vezetése bejelentette a közeljövőre vonatkozó terveit a közepes és a rövid hatótávolságú rakéták megsemmisítéséről szóló szerződésről. Mivel Oroszország nem akarja felismerni vagy megszüntetni a szerződés „megsértéseit”, Washington egyoldalúan kilép a megállapodásból. A kilépési folyamat 2019. február 2-án kezdődött meg és körülbelül hat hónapig tart. Ennek eredményeként az Egyesült Államok megszünteti a szerződésből eredő valamennyi kötelezettségét, amely többek között lehetővé teszi számára az új rakétarendszerek kifejlesztését és hadrendbe állítását.

Az oroszok az amerikaiak után szintén felfüggesztették részvételüket az INF-szerződésben, amely a szárazföldön állomásoztatott közepes és rövid hatótávolságú nukleáris eszközök felszámolásáról szól. Emellett pedig elkezdik a Kalibr manőverező robotrepülőgépek szárazföldi változatának és a szárazföldi indítású, közepes hatótávolságú hiperszonikus rakétának a kifejlesztését.

Kirill Riabov szerint nyilvánvaló, hogy az INF-szerződést a felek semmilyen intézkedése sem fogja megmenteni. Oroszország és az Egyesült Államok sok éve vádolja egymást, Washington azonban nem szándékozik leállítani a szerződés kérdésével kapcsolatos konfrontációt. Sőt, úgy tűnik, hogy az Egyesült Államok már régen úgy döntött: más álláspontra helyezkedik és visszavonja a megállapodást. Nagy kérdés, hogy ezek a folyamatok hogyan befolyásolják a két ország kapcsolatait és a nemzetközi helyzetet.

KIHÍVÁST JELENT-E A JÖVŐBEN A MESTERSÉGES INTELLIGENCIA A NATO INTEROPERABILITÁSÁRA?

Martin Dufour (Kanada): Will artificial intelligence challenge NATO interoperability?

A NATO vitathatatlanul a legsikeresebb szövetség, és eredményeinek nagy részét a fenyegetésekkel szembeni kohéziós erejének köszönheti. Ennek az összetartó erőnek a középpontjában két fontos tényező áll: a tagok közötti tehermegosztás és az együttműködési képesség (interoperabilitás). Martin Dufour ezredes tanulmányában leszögezi, hogy a hamarosan megjelenő új tényezők – a géntechnológia, a nanotechnológia, az adalékanyagok gyártása és a robotika – megjelenése valószínűleg próbára teszi ezt az együttműködési képességet, ugyanis a gyors technikai evolúció, a bonyolult katonai rendszerek és a növekvő költségek nagy valószínűséggel azt eredményezik, hogy több tagország nehezen tud majd lépést tartani a nagyobb és erősebb szövetségekkel.

Dufour ezredes írásában részletezi az interoperabilitás lényegét és összetevőit. Megállapítja, hogy a technológiákban jelentkező különbségek erodálhatják a szövetségek között meglévő politikai és katonai kohéziót. Az interoperabilitás technológiai rései a vezetési és irányítási rendszerekre, a harcvezetésre, valamint az információcserére és biztonságra is hatást gyakorolnak.

A szerző néhány példa segítségével definiálja a mesterséges intelligenciát (MI). Megállapítja, hogy bár az autonóm rendszerek definíciója változatos, de mindegyik jellemzője az emberi szereplőktől független, a változó környezethez alkalmazkodó, páratlan sebességű önálló döntések meghozatala. Az emberi beavatkozás nélküli tanulás és alkalmazkodás képessége jelenti a döntő különbséget a jelen feladatspecifikus, automatizált rendszerei és a teljesen autonóm rendszerek között. Ezek a technológiák képesek olyan feladatok elvégzésére, amelyek egyébként emberi intelligenciát igényelnek – mint például a vizuális észlelés, beszéd felismerés, nyelvfordítás –, és más technológiákkal kombinálva teljesen autonóm műveleteket hajtanak végre. Az ilyen technológiák gyors fejlesztése és elfogadása növeli a NATO-tagok közötti különbséget, ezért veszélyt jelentenek a Szövetségre nézve.

A tanulmány szerzője a továbbiakban kitér arra, hogy a mesterséges intelligencia adaptálása milyen változásokat hozhat a harcászati, hadműveleti és hadászati szinteken. Összegzésként megállapítja, hogy a következő két évtizedben a Szövetség tagállamai számára növekvő kihívást jelent majd a mesterséges intelligencia gyors fejlődése, valamint annak veszélye, hogy a tagállamok nem lesznek képesek az együttműködésre, ha nem kezelik kellő óvatossággal az újonnan megjelenő technológiák aszimmetrikus átvételét. Ezért döntő fontosságú, hogy az országok megkezdjék a felkészülést a mesterséges intelligencia katonai területen kifejtett hatásának felmérésére, nehogy túlságosan lemaradjanak, és elkezdjék a részterületeken alkalmazni ezt a technológiát.

NDC Policy Brief, 2018/6, 1–4., angol, <http://www.ndc.nato.int/research/research.php?icode=6>

CSENDES PARTNEREK: SZERVEZETT BŰNÖZÉS, IRREGULÁRIS CSOPORTOK ÉS NEMZETÁLLAMOK

Dr. Shima D. Keene (Nagy-Britannia): *Silent Partners: Organized Crime, Irregular Groups and Nation-States*

Dr. Shima D. Keene monográfiája a U.S. Army War College (az Egyesült Államok szárazföldi erőinek vezérkari akadémiaja) berkein belül működő Stratégiai Tanulmányok Kutatóintézetének (Strategic Studies Institute) kiadásában jelent meg.

Keene professzor tanulmányában „csendes partnerségként” jellemzi a nem állami szereplők és a transznacionális szervezett bűnözői csoportok, valamint az irreguláris fegyveres formációk közötti együttműködést, amely közvetlenül vagy közvetve kapcsolódik a nemzetállamok kormányaihoz vagy önálló hatóságaihoz, és elmagyarázza, hogy ezek a partnerségek milyen módon veszélyeztethetik a katonai műveleteket. Vizsgálja az egyes csoportok szerepét a hibrid és aszimmetrikus hadviselés viszonyai között is.

A kérdés középpontjában a korrupció áll, amely a bűnözők és a korrumpált állami tisztviselők közötti kötelékként szolgál, lehetővé téve a bűnözés virágzását. A korrupció azért is kulcsfontosságú kérdés, mert aláássa a békefenntartó missziók és az állami fejlesztések sikerét, ám mindeddig a nemzetközi közösség passzív álláspontot képviselt az ügyben. A professzor szerint ennek változnia kell, ha valódi előrelépést akarunk elérni.

A szerző a kormányzatban, a bűnüldözésben, a magánszektorban és az egyetemeken végzett munkája révén mélyreható betekintést nyert a veszélyes „csendes partnerségek” működésébe. A szervezett bűnözői csoportok (OCG-k), az irreguláris csoportok és a nemzetállamok közötti együttműködés nem nyilvános és nem is ismerik el létezésüket, állítja. Az ilyenféle együttműködés, függetlenül annak pontos jellegétől, problematikus, mert zavarja az ellenfél beazonosítását, így a meglévő ellenintézkedések kevésbé bizonyulnak hatékonynak, és biztonsági érdekeket is sértenek.

Dr. Keene rámutat arra is, hogy ezt a helyzetet tovább súlyosbítják az ellenfeleinktől a bűnügyi szervezetekhez, valamint a nemzetállamok kiemelkedő személyeihez érkező különböző támogatások, segítségnyújtások. Sok esetben e kapcsolatok meglétét valószínűleg nemcsak a közvetlenül érintettek, hanem a béketeremtés vagy az államépítés céljából segítséget nyújtó nemzetközi közösség is tagadja. Ez azért van, mert a segítséget elfogadó országok támogatására és megerősítésére irányuló beavatkozások elveszítenék hitelességüket, ha a kulcsfontosságú politikai szereplők közül sokan – közvetlenül vagy közvetve – összefüggésbe hozhatók lennének a szervezett bűnözéssel vagy az irreguláris csoportokkal. Ezek a partnerségek azonban valóságok, amelyeket nem lehet és nem is szabad figyelmen kívül hagyni, mivel képesek aláásni a széles körű katonai beavatkozásokat.

A tanulmány tanácsokat nyújt arra vonatkozóan, hogy a hadsereg miként tudná megérteni ezeket a csendes társulásokat, és arra is kitér, hogy ezáltal a hadsereg miként fordíthatja a fenyegetést potenciális előnnyé. Kritikusan azt javasolja, hogy a fenyegetés elleni küzdelem érdekében stratégiailag és hadműveleti szinten is építsék be a katonai tervezésbe a szervezett bűnözés és az irreguláris erők szövetkezése elleni küzdelmet. Enélkül a katonai akciók valószínűleg hatástalannak bizonyulnak, vagy negatív előjelű másod- és harmadrendű hatásokat szenvednek.

A tanulmány szerzője következtetésében leszögezi, hogy a szervezett bűnözésnek a katonai tevékenység valamennyi aspektusára gyakorolt hatása a harc, a béke megteremtése és fenntartása területén továbbra is elhanyagolható, annak ellenére, hogy bizonyítja: képes

minden típusú műveletet aláásni. A szervezett bűnözés mára globális hálózatba fejlődött, és képes egyidejűleg több terrorista és bűnügyi csoportot is támogatni. Ezek az egyesületek egyes esetekben hibrid szervezetekké alakulnak, amint az látható volt Szíria, Afganisztán, Nigéria és Irak esetében. Ugyanakkor a kapcsolat mértékének és természetének ismerete, illetve megértése nehéz, az együttműködést támogató mechanizmusok pedig törékenyek, ugyanúgy, mint a fenyegetés enyhítési módjainak vizsgálata. Annak ellenére, hogy figyelmet szentelnek a terrorizmus és a szervezett bűnözés közötti összefüggésnek, fennáll a veszélye annak, hogy a kettőt túlzottan összekeverik, ami téves politikához és beavatkozásokhoz vezethet.

Ahhoz, hogy tisztán lássuk az OCG-k, az irreguláris csoportok és a nemzetállamok közötti csendestársi kapcsolatokat, fontos a hálózat megértése. A hírszerzés és felderítés előtt álló egyik kihívás az, hogy a hálózatok dinamizmusát és a szövetségek folyamatos változásait felismerjék.

A politikai döntéshozóknak, a parancsnokoknak célszerű megvizsgálniuk a szerző javaslatait. A tanulmány felkeltette a stratégiai kutatással foglalkozó intézmények figyelmét is.

Shima D. Keene az aszimmetrikus hadviselés, a terrorizmus elleni küzdelem, a szervezett bűnözés elleni küzdelem és a stabilizáció szakértője, az oxfordi Konfliktusvizsgáló Kutatóközpont (Conflict Studies Research Centre) igazgatója, a londoni Államvezetési Intézet (Institute for Statecraft) vezető munkatársa. Ezenfelül a brit kormány stabilizációs csoportjának civil szakértője, korábban pedig a brit Védelmi Akadémia és a Védelmi Minisztérium vezető kutatója és tanácsadója volt. Emellett civil tanácsadó a NATO brit székhelyű gyorsreagálású hadtestparancsnokságánál.

SSI, 2018, 72 oldal, angol, www.ssi.armywarcollege.edu

A FINN MODELL A SORKÖTELESSÉGET IS MEGVÁLTOZTATHATJA

Elisabeth Braw (Finnország): The Finnish Model – To Improve Europe’s Militaries, Look North

A finn modellt általában az oktatáspolitikában szokták sokat emlegetni, de a *Foreign Affairs* 2017. szeptember–októberi, a fegyveres erők jelenére és jövőjére koncentrált tematikus száma szerint a világ hadseregei is sokat tanulhatnak belőle.

Elisabeth Braw cikke szerint Finnországban rendkívül népszerű a sorköteles katonai szolgálat, még annál is népszerűbb, mint azt a finnek hazafias érzelmei indokolnák. El-lenpéldaként Oroszországot említi, ahol egy júniusi felmérés szerint annak dacára, hogy Putyin elnök külpolitikáját a közvélemény 87 százaléka támogatja, a sorköteleseknek alig 37 százaléka szolgál a hadseregben. Finnországban viszont még azok se próbálnak kibújni a szolgálat alól, akik társadalmi státusuk miatt meglehetnének. Mint például Mikael Granlund, a hoki világbajnokságok történetének talán legszebb gólját szerző világsztárja, aki mielőtt dollármilliomos lett az NHL-ben, maga is eltöltött egy évet a seregben. „Egy finnek kitüntetés a hadseregben szolgálni. Ez olyasmí, amit megteszel, ha szeretnéd, hogy a hazád független maradjon. A profi sportolók is” – mondta Brawnak, aki megemlíti, hogy az ország talán legnépszerűbb popsztárja, Robin jóvőre a haditengerészetnél kezdi meg egyéves szolgálatát.

A siker kulcsa egy 2002-ben bevezetett rendszer, amelyben rendszeres felméréseket végeznek a hadseregben szolgálók körében a tapasztalataikról, kezdve az elszállásolásuk minőségétől a felettesek vezetési képességén és a csapategységen át egészen a központi

parancsnokság kommunikációjáig. Ezeket a felméréseket minden szervezeti szinten, a szaksztól a századon és a zászlóaljig át egészen a dandárig elvégzik.

Az eredményeket pedig nem csupán összesítik, hanem nyomon is követik a változásokat. Ha valahol romlást tapasztalnak, megvizsgálják, hogy azt mi okozta: egyéni probléma vagy netán rendszerszintű hiba? „A lényeg, hogy kiértékeljük az eredményeket és megtaláljuk azok forrását. Vajon egy bizonyos konkrét esemény befolyásolta az eredményeket? Vagy egy adott személy? Bizonyos folyamatok? Ha pedig az emberek látják, hogy ez működik, az nagyban megváltoztatja viselkedésüket” – mondta Jukka Sonninen dandártábornok, a finn hadsereg kiképzési főnöke, aki a felméréseket végezte.

Az elmúlt 16 évben elvégzett felméréseknek és az azok alapján hozott intézkedéseknek meglátszik az eredményük. 2017 őszén a csapategységet átlagosan 4,2-re értékelték a finn hadseregben a maximális 5-ből, és ugyanilyen jól szerepeltek a kiképzőtisztek is a felmérésben. Sőt, 2017-ben pedig már a besorozottak 66 százaléka értékelte pozitívan a sorkatonai szolgálatot, miközben 2002-ben, az első felmérésben még a felük sem.

Sonninen a legnagyobb eredménynek a finn tisztek vezetői képességének javulását tartja. Bár a finn hadsereg sosem volt híres a tisztek brutalitásáról, mint minden hasonlóan hierarchikus, parancsnoki láncon alapuló szervezetben, a tisztek sokszor a rangjukra hagyatkoztak, amikor parancsokat osztogattak. Most már inkább a kölcsönös bizalom a jellemző. „A katona és felettese közti kapcsolat nem alapulhat szimplán a hatalmon. Nem üvöltözöl a beosztottjaiddal, hanem normális emberként kezeled őket. Hallgatni kell azokra, akiket vezetünk, nem csak parancsolgatni nekik” – mondta Sonninen.

Hogy ez a megközelítés tényleg hatásos, azt talán az jelzi a legjobban, hogy a legfrissebb felmérés szerint a leszerelő sorkötelezettek 80 százaléka támogatja a sorkatonaság fenntartását, 42 százaléka pedig azt mondta, akkor is szolgálna a seregben, ha az nem volna kötelező.

Foreign Affairs, 2017. október 9., angol, <https://www.foreignaffairs.com/articles/finland/2017-10-09/finnish-model>